

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ УКРАЇНОЗНАВСТВА

НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКА МІСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ
КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

**«Матеріальні та духовні втрати населення
Українського Полісся
в період російсько-української війни та їх подолання»**

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
м. Київ, 19 лютого 2026 року**

Тернопіль, 2026

Схвалено до друку Вченою радою НДІ українознавства
КНУ імені Тараса Шевченка, протокол № 3 від 24 березня 2026 р.

Рецензенти:

Любіцева Ольга Олександрівна, доктор географічних наук, професор, завідувачка кафедри країнознавства та туризму, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Капелюшний Валерій Петрович, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри етнології та краєзнавства, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

М 34 Матеріальні та духовні втрати населення Українського Полісся в період російсько-української війни та їх подолання. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка, 19 лютого 2026 року). Тернопіль: «Джура», 2026. 132 с.

ISBN 978–966–185–230–2

У Матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції «Матеріальні та духовні втрати населення Українського Полісся в період російсько-української війни та їх подолання», проведеної в рамках виконання прикладної науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту українознавства Київського національного університету імені Тараса Шевченка «Матеріальні та духовні втрати населення Українського Полісся в період російсько-української війни та їх подолання» (№ держреєстрації 0125U002317), представлено доповіді учасників.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, працівників закладів культури, туристичних організацій, експертів у сфері гуманітарної та інформаційної безпеки, а також усіх, хто цікавиться проблемами історичної пам'яті та захисту українського гуманітарного простору в умовах сучасних викликів.

культурологію та антропологію для комплексного аналізу культурної спадщини. Такі дослідження сприятимуть збереженню нематеріальної спадщини, підтримці локальної ідентичності та популяризації української культури на національному і міжнародному рівнях.

Література

1. Боряк О. Традиційні уявлення про душу на теренах українського Полісся (за польовими матеріалами). Народознавчі зошити. 2021. № 6 (162). С. 62–65.
2. Гордєєв В. Українське Полісся: нація, традиції, обряди. Мистецтво та культура. 2023. Вип. 5. С. 101–116.
3. Ковальчук В.П. Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся. Рівне: Перспектива, 2003. 256 с.
4. Кухаренко О.О. Студіювання обрядів родинного й календарного циклі. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*: наук. зб. 2017. Вип. 3. С. 22–29.
5. Лозко Г. С. Українське народознавство. Київ: АртЕк, 2006. 368 с.

Мацука В.М.,

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту та фінансів,
Маріупольський державний університет, м. Київ*

МЕНЕДЖМЕНТ ВОЛОНТЕРСЬКИХ ПРОЄКТІВ У МАРШРУТАХ ПАМ'ЯТІ ПОЛІССЯ

Маршрути пам'яті в українському Поліссі поєднують природні ландшафти, меморіали та культурні об'єкти, роблячи історію відчутною для сучасного покоління. Волонтерські та громадські ініціативи підтримують ці маршрути, забезпечують участь місцевих громад та допомагають у догляді за об'єктами. Використання підходів менеджменту проєктів дозволяє ефективно розподіляти ресурси, планувати діяльність і координувати учасників.

Маршрути пам'яті – це не лише туристичні об'єкти, а й інструмент формування історичної свідомості. Вони відображають важливі історичні події, нагадують про культурну спадщину та трагедії минулого, а також сприяють розвитку локальної ідентичності. В українському Поліссі такі маршрути можуть включати меморіали Другої світової війни, пам'ятні місця Голодомору, синагоги та єврейські кладовища, а також природні об'єкти, що мають історичне чи сакральне значення. Особливістю Полісся є сільська структура та низька щільність населення, що ускладнює організацію та підтримку маршрутів. Саме тут на допомогу приходять волонтерські ініціативи, які виступають локальними координаторами та активаторами культурних проєктів [1;2].

Волонтери виконують кілька ключових функцій у маршрутах пам'яті. Вони беруть участь у реставрації та догляді за меморіальними об'єктами,

облаштуванні пішохідних стежок і догляді за зеленими зонами. Важливою є також освітня діяльність: волонтери організовують екскурсії, лекції, тематичні заходи та воркшопи. Крім того, волонтери займаються документуванням та цифровізацією історичних матеріалів: збирають усні історії, фотографії та архівні дані, створюють онлайн-карти та мобільні гіді для туристів. Вони також виконують соціальну функцію, об'єднуючи громаду та залучаючи місцевих жителів до збереження культурної спадщини [3].

Управління волонтерськими проєктами вимагає системного підходу. Планування включає визначення цілей та завдань проєкту, вибір пріоритетних об'єктів маршруту, розрахунок бюджету та ресурсів. На етапі організації необхідно правильно розподілити обов'язки серед волонтерів, налагодити комунікацію між місцевою владою, громадськими організаціями та експертами, створити графіки роботи та провести тренінги для учасників. Мотивація волонтерів є важливим елементом сталого функціонування ініціатив, і її можна забезпечити через сертифікати, публічне визнання досягнень, а також організацію спільних культурних заходів. Контроль і оцінка ефективності дозволяють відстежувати виконання завдань, збирати відгуки від учасників і відвідувачів, коригувати плани та підвищувати ефективність майбутніх проєктів.

Існують успішні приклади поєднання волонтерства та маршрутів пам'яті в Україні. Так, маршрут «Єврейське Полісся» включає роботу волонтерів із документування історій єврейських громад, догляду за синагогами та кладовищами, створення інтерактивних онлайн-карт для туристів. У деяких поліських громадах молодь під керівництвом активістів облаштовує пам'ятники Другої світової війни та проводить екскурсії для школярів. Волонтери також доглядають зелені зони, очищують джерела та стежки, організовуючи природні та сакральні маршрути для туристів і дослідників. Ці практики демонструють, що ефективний менеджмент дозволяє поєднувати історичну цінність, локальну участь та розвиток сталих туристичних маршрутів.

Незважаючи на успіхи, існують певні виклики. Обмежене фінансування, низька організаційна підготовка волонтерів та необхідність координації між різними організаціями і місцевою владою можуть ускладнювати реалізацію проєктів. Також існує ризик пошкодження історичних об'єктів через некваліфіковані роботи. Проте перспективи розвитку є значними: інтеграція цифрових технологій, партнерство з університетами та науковими центрами, створення крос-кордонних маршрутів та залучення місцевого бізнесу через соціальне партнерство дозволяють зробити проєкти більш стійкими [4;5].

Менеджмент волонтерських проєктів у маршрутах пам'яті Полісся є ключовим для їхньої ефективності та сталості. Волонтери не лише доглядають за об'єктами, а й формують локальну ідентичність, підтримують історичну пам'ять та залучають громаду. Системний підхід до управління, що включає планування, організацію, мотивацію та контроль, дозволяє оптимально використовувати ресурси та створювати маршрути пам'яті, які є туристичними продуктами. Інтеграція менеджменту у волонтерські ініціативи відкриває нові

можливості для збереження спадщини, розвитку локальних громад та формування позитивного іміджу українського Полісся як регіону з унікальною історичною пам'яттю.

Література

1. Туристичні місцини Полісся, які можна об'їздити на авто. URL: <https://www.hroniky.com/news/view/12746-turystychni-mistsyny-polissia-iaki-mozhna-ob-izdyty-na-avto>.
2. Божко Л.Д., Кислюк К.В. Меморіальний туризм як складова меморіальної культури. *Культура України*. 2022. (78). С. 7–17. URL: <https://doi.org/10.31516/2410-5325.078.01>.
3. Мацука В. Волонтерський туризм як інструмент відбудови та міжнародної співпраці. Стан та перспективи розвитку рекреаційно-туристичного комплексу України: природний, соціальний, економічний та інноваційний аспекти: зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 15 трав. 2025 р.). Полтава: ПДАУ, 2025. С. 140–144.
4. Худавердієва В.А. Культура та туризм як складова частина історико-спадщини в умовах глобалізації та євроінтеграції. Український мистецтвознавчий дискурс. 2022. С. 56–63. URL: <https://doi.org/10.32782/uad.2022.spec.7>.
5. Мацука В.М. Культурна спадщина в умовах військових конфліктів і міжнародно-правові механізми її захисту та повернення. Українське суспільство у перспективах розвитку: історичний, соціально-політичний, освітньо-педагогічний аспекти: матеріали VI Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції (Київ, 26–31 березня 2025 року). / Упоряд. Л. І. Ткаченко, В. М. Шульга. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2025. С. 896–906.

*Маяцький С.,
аспірант НДІ українознавства КНУ імені Тараса Шевченка*

ЦІННІСНІ ЗАСАДИ ЄДНОСТІ УКРАЇНСТВА ТА ЇХ КОНСОЛІДАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ У ФОРМУВАННІ ДУХОВНОЇ СТІЙКОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

В умовах воєнної, інформаційної та культурної агресії питання збереження єдності українства набуває стратегічного значення. У воєнний час єдність українства перестає бути декларативним гаслом і набуває екзистенційного значення – як умова збереження державності, культури та духовної стійкості. У сучасному науковому дискурсі духовна стійкість розглядається як здатність суспільства зберігати цілісність, ідентичність та ціннісні орієнтири в умовах